

Medborgarinflytandet i Ale kommun

Rapport 2 – Medborgarpanelen i Ale kommun

”Tycker att det är ganska tyst om var man ska ha åsikter”

”Har skrivit ett direkt mail och fick till ett möte med kommunpolitiker. Mycket bra mottagande”

”Jag förstår efter att fyllt i denna enkät har jag missat många sätt att kunna påverka”.

”Speakers corner på Ale torg. Politikerna måste ut på fältet mycket mera och stå upp för sina beslut”

”Det händer inget oavsett vem man kontaktar”

Sammanfattning

Ale kommun måste erbjuda sina medborgare enkla möjligheter till inflytande samtidigt som medborgarna när intresse, möjlighet och engagemang finns själva måste delta. I den andra medborgarpanelen har panelen tyckt till om frågor som är viktiga att påverka och vad de tycker om demokratin i sin hemkommun. Enkäten sändes under november 2008. Totalt anmälde sig 120 personer till panelen och kommunen fick in 81 svar. Den geografiska spridningen över kommunen är förhållandevis jämn. Könsfördelningen bland de svarande återspeglar nära nog exakt Ales könsfördelning (51 procent kvinnor och 49 procent män).

Rapporten visar att en betydande del (50 procent) av de människor som bor i Ale kommun och som anmält sitt intresse till att medverka i medborgarpanelen skulle kunna tänka sig att engagera sig politiskt. En stor del av panelen röstade i det senaste allmänna valet. Panelen känner, i huvudsak, inte till alla demokratiinstrument som finns för påverkan. Panelen vill att kommunen använder sig av smidiga instrument i dialogen med medborgarna. Det kan vara digitala instrument, men även forum för mötesplatser nämns.

Medborgarna i panelen är väldigt engagerade och vill vara med och påverka politiken. Alla som är med i panelen har på något sätt försökt att påverka politiken i Ale kommun. Det vanligaste sättet att påverka har varit att skriva på en namninsamling.

Vad gäller medborgarnas förtroende för kommunpolitikerna tycker 28 procent att politikerna gör goda avvägningar mellan olika intressen i kommunen och 42 procent uppfattar att politikerna inte lyssnar på medborgarnas synpunkter. 37 procent menar att kommunens politiker är ärligt intresserade av kommunens allmänna bästa.

Panelen vill att kommunen förtydligar hur man ska göra för att påverka och efterfrågar speciella arbetsgrupper där man kan diskutera samhällets utveckling.

Bakgrund

Är det svårt att påverka utvecklingen i Ale kommun? Under november 2008 ställdes några frågor om demokratin till ett antal medborgare som anmält sitt intresse till att vara med i kommunens medborgarpanel. I den strategiska planen för understryks att alebornas behov ska vara styrande för utvecklingen i Ale. För att lyckas med detta uttrycks att kommunen ska använda sig av såväl befintliga former som nya idéer för delaktighet.

”Det demokratiska perspektivet förutsätter öppenhet, dialog och information på alla nivåer och att både befintliga och nya vägar för kommunikation prövas och utvecklas. [...] Såväl dagens former som nya idéer för delaktighet och demokratisk medverkan i samhällsutvecklingen ska bejakas.”

I en tid med minskande valdeltagande, färre partimedlemmar och minskat intresse för traditionellt politiskt arbete är det viktigt att se till att medborgarna har goda förutsättningar till delaktighet. Hur väl känner medborgarna till vilka sätt som finns tillgängliga om man vill påverka kommunens verksamhet?

Under hösten 2007 genomförde Statistiska Centralbyrån (SCB), på Ale kommuns uppdrag, en enkätundersökning bland medborgare i Ale kommun. Undersökningens syfte var att ta reda på hur medborgarna uppfattar kommunen som en plats att bo och leva på, hur man ser på kommunens verksamheter samt hur man uppfattar inflytandet i kommunen. Vad gäller den senaste delen fick Ale ett medelvärde på 41, vilket även är ett medelvärde för svenska kommuner i övrigt. Arbetsgruppen för demokrati- och arvodesfrågor fick därefter ett uppdrag från Kommunstyrelsen att analysera delen ”Medborgarna om inflytandet i kommunen”.

Upprättad rapport, medborgarinflytandet i Ale kommun, ska ses som ett svar på detta uppdrag.¹

Medborgarpanel två – Medborgarinflytandet i Ale kommun

Vilka är paneldeltagarna? Paneldeltagarna är i sig inte ett representativt urval av Ale kommuns befolkning. I dagsläget består panelen av 125 personer mellan 16-85 år.² Bland de svarande finns ett stort spektrum av ålderskategorier representerade. För att analysera hur de ser på inflytandet i kommunen har Medborgarpanelen tagit ställning till följande frågeställningar:

- Vad har medborgarna för kännedom om sina demokratiska möjligheter?
- Vilka områden är intressanta att kunna påverka?
- Hur vill man vara med och påverka?
- Vilket är förtroendet för kommunpolitikerna i Ale?
- På vilket sätt vill man påverka och ta del av den kommunala verksamheten?
- Har man några egna idéer om demokratin i Ale?

Svaren från Medborgarpanelen ger en rad spännande insikter i hur demokratin i Ale kommun fungerar. Resultatet kommer bland annat att presenteras som ett bakgrundsmaterial i samband med Demokratidagen i Ale 2009. En dag där förtroendevalda och tjänstemän kommer att diskutera hur demokratin i Ale ska utvecklas. Resultatet kommer även att presenteras på

¹ En särskild presentation kommer att lämnas till kommunstyrelsen.

² Information om medborgarpanelens arbete finns på kommunens webbplats, www.ale.se, där det även är möjligt att läsa den första rapporten ”Medborgarkontoret”.

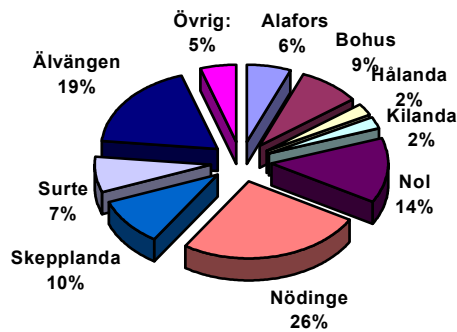

kommunens webbplats, www.ale.se, samt för medborgarpanelens deltagare. Förtroendevalda och tjänstemän i kommunen kommer att ges möjlighet att ta del av resultatet via presentationer.

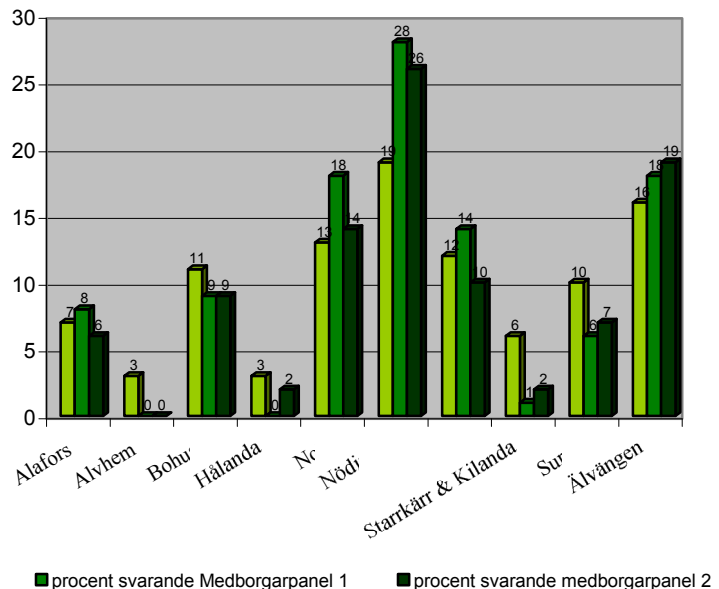
Om medborgarna i panelen

Totalt består panelen av 125 personer. 81 alebor har svarat på enkäten om medborgarinflytande. Jämfört med den första panelen är det fyra personer fler, men samtidigt har svarsfrekvensen sjunkit. Svarsfrekvensen är 73 procent³. Medborgarnas geografiska spridning speglar Ale kommun väl, till och med bättre i den andra panelen än i den första. Flera orter ligger mycket nära med den verkliga befolkningen. I de större orterna, Nödinge, Älvängen och Nol, finns fortfarande viss överrepresentation.⁴ Tyvärr saknas fortfarande paneldeltagare från Alvhem. Se figur 1 och 2.

Figur 1. Deltagarnas geografiska spridning. Procent

Figur 2. Jämförelse mellan befolkning och panelen. Procent

Bland de svarande i panelen återfinns personer från 16 år till 85 år. Högst deltagande står kategorin 35-44-åringar för (utgör var tredje person), följt av personer mellan 25-34 år. Lägst deltagande finns i de äldsta ålderskategorierna.

Men hur väl stämmer panelen överens med Ales åldersstruktur? Tabell 1 visar att vid en jämförelse mellan Medborgarpanel två och kommunfullmäktige mot åldersstrukturen i Ale ser man att det i medborgarpanelen finns en överrepresentation unga, medan det i

³ Svarsfrekvensen för denna panel är 73 procent. Enkäten gick ut till 120 personer men 9 av dessa personer har inte nåtts av enkäten p.g.a. felaktiga eller ofullständiga e-postadresser m.m. Enligt Statistiska Centralbyrån och Temo brukar enkätundersökningar rörande politik och samhälle ha ett högre bortfall än andra typer av undersökningar och en svarsfrekvens på cirka 55–60 procent betraktas som normalt. 73 procent måste i detta sammanhang följaktligen anses som högt.

⁴ De senaste siffrorna för Ales folkmängd är: Surte 10 procent, Bohus 11 procent, Nödinge 18 procent, Nol 12 procent, Alafors 7 procent, Älvängen 16 procent, Skepplanda 12 procent, Alvhem 3 procent, Hålanda 3 procent, Starrkärr/Kilanda/Ryd 6 procent. Källa:

<http://www.ale.se/webb/KSforv.nsf/doc/7812ACDE7C927936C12572DD003D468B>

kommunfullmäktige finns en överrepresentation äldre. Totalt sett ligger emellertid medborgarpanelen närmare Ales sammanlagda åldersstruktur än vad kommunfullmäktige gör.

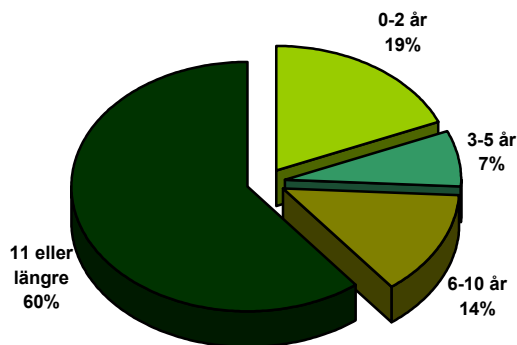
Tabell 1. Ålderskategorier för Medborgarpanel 2, Ale samt Kommunfullmäktige. Procent.⁵

	Medborgarpanel 2	Ale (utan 0-15 år)	Kommunfullmäktige
16-24	5	13	-
25-34	21	11	9
35-44	33	16	13
45-54	14	12	23
55-64	12	14	30
65-74	11	8	22
75-84	-	4	5
85-94	1	2	-
Medelålder	43	46,7	54,1

Könsfördelningen bland de svarande i den andra panelen återspeglar nära nog exakt Ales könsfördelning (51 procent kvinnor och 49 procent män). Det är en betydligt bättre könsfördelning än i förra panelen. Om man ser till hela panelen (inte bara de som svarat på denna enkät utan samtliga personer som anmält sig till panelen) är könsfördelningen 48 procent män och 52 procent kvinnor.

Lejonparten av de svarande har bott i kommunen under en längre tid. Nästan 75 procent har bott i kommunen 6 år eller längre. Bland de svarande återfinns även ganska många nyinflyttade som bott i kommunen mindre än två år.

Figur 3. Antal år som paneldeltagarna har bott i kommunen. Procent

Förutom specifika frågor om hur panelen ser på möjligheterna till inflyttande hemkommunen fick de även svara på grundläggande frågor om dem själva som t.ex. ålder, kön och bostadsort. Undersökningen gick till så att deltagarna fick ett SMS samt ett e-postmeddelande med en länk till en digital enkät. Att skicka ut frågor på detta sätt lämnar många fördelar. Hastigheten är oöverträffbar. På bara ett par dagar får kommunen värdefull tillgång till information om hur ett antal kommuninvånare tycker i en viss fråga.⁶

⁵ Medelåldern för Ale är beräknad utan åldersspannet 0-15 år för att kunna göra korrekt jämförelse mellan Medborgarpanelen och Kommunfullmäktige. Medräknat gruppen 0-15 år blir medelåldern i Ale 39 år.

⁶ Det är i sammanhanget viktigt att notera att skicka ut frågor till ett visst antal medborgare i en medborgarpanel inte ger någon statistiskt säkerställd information om vad medborgarna som kollektiv anser i olika frågor. I stället handlar det om att kommunen på ett någorlunda enkelt sätt kan få en ögonblicksbild över vad ett visst antal medborgare tycker i en viss fråga. Detta kan dock vara väl så värdefullt.

Resultat från enkäten

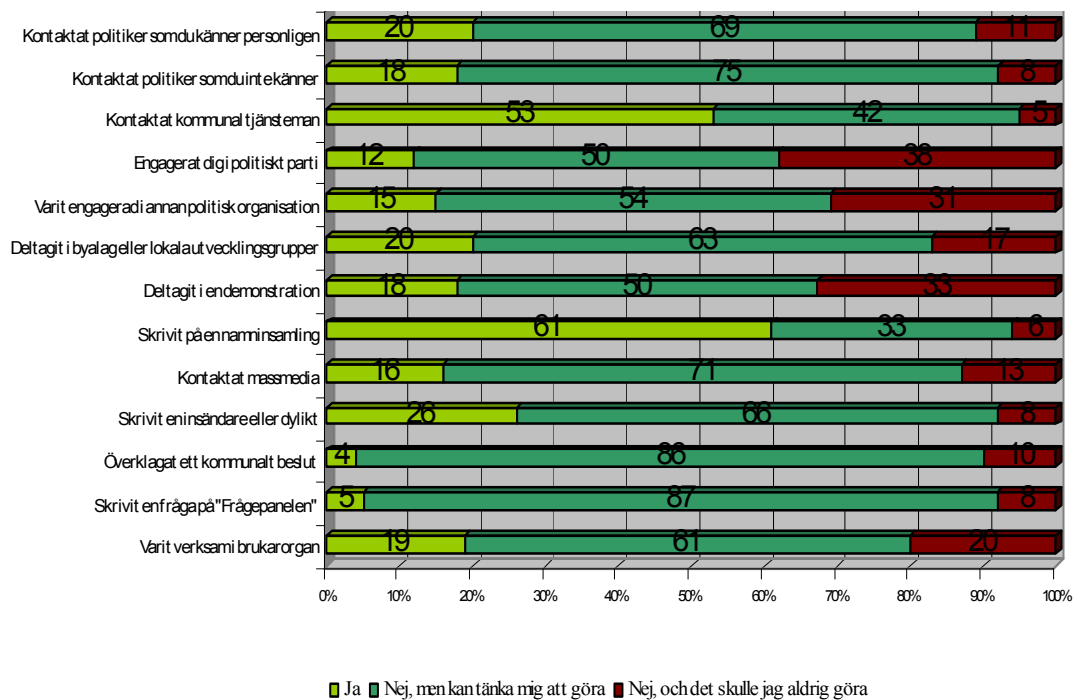
Politisk aktivitet – vilka metoder används för att påverka politiska beslut?

Vilka handlingsätt använder sig medborgarna av för att försöka påverka politiska beslut? För att se hur panelens deltagare i dagsläget deltar i det politiska livet ställdes en fråga huruvida man röstade i det senaste allmänna valen (år 2006) samt vilka politiska aktiviteter de ägnat sig åt de senaste två åren.

I den representativa demokratin har alla invånare som får rösta möjlighet att genom allmänna val påverka inriktningen på politiken. Resultatet visar att hela 90 procent av deltagarna röstade år 2006. Om man räknar bort de personer som nu är i åldern 16-19 och som år 2006 inte hade någon rösträtt ökar deltagandet till 93,6 procent röstande. Det är en hög siffra som kan jämföras med snittet för Ales valdeltagande på lite mindre än 80 procent.

Det finns många sätt att vara med och åstadkomma förbättringar i lokalsamhället. Därför ställdes frågan har du någon gång under de senaste två åren tagit kontakt eller på annat sätt försökt påverka politiken i Ale kommun? Panelen fick välja mellan tre alternativ; Ja, Nej, men kan tänka mig att göra samt Nej, och det skulle jag aldrig göra. Nedan framgår de politiska aktiviteter panelen använder sig av för att påverka Ale kommun.

Figur 4. Politisk aktivitet. Andel som under de senaste två åren försökt påverka politiska beslut fördelat på olika aktiviteter. Procent av samtliga svarande.

En stor potential

Av svaren att döma är panelens deltagare att betrakta som väldigt aktiva.⁷ Samtliga har på något sätt försökt påverka politiken. Det finns ett par aktiviteter som panelen under de senaste två åren inte varit särskilt intresserade av. Till exempel är det få (9 procent) som är engagerade i ett politiskt parti⁸ eller annan politisk organisation. Det är också i dessa frågor som resultatet kanske är mest uppdelat, där en stor del inte alls kan tänka sig att engagera sig politiskt eller att delta i en demonstration, men samtidigt överraskande många svarar att de kan tänka sig att engagera sig politiskt. Så många som drygt hälften (54 procent) av panelens medverkande kan tänka sig att engagera sig politiskt. En siffra som måste betraktas som mycket hög i en tid då undersökningar visar på ett sjunkande valdeltagande bland väljarna och ett tilltagande misstroende för politikerna och det politiska systemet. Här finns onekligen en stor potential av samhällsintresserade människor som skulle kunna tänka sig att engagera sig politiskt.

Det som panelens deltagare i stor utsträckning gjort eller kan tänka sig att göra är att skriva på en namninsamling (att skriva på en namninsamling tycks vara det vanligaste sättet att försöka påverka politiken. 61 procent av de svarande uppger att de gjort detta under de senaste två åren).

Efter detta kommer kontakt med kommunal tjänsteman, skriva insändare, kontakta massmedia. Ganska högt hamnar även alternativen ”kontakt med politiker” och ”deltagande i lokala utvecklingsgrupper”. Bland de svarandes kommentarer finner man såväl ris som ros:

”Har skrivit ett direkt mail och fick till ett möte med kommunpolitiker. Mycket bra mottagande”

”Det händer inget oavsett vem man kontaktar”

Det som väldigt få svarande gjort (5 procent), men som många (87 procent) skulle kunna tänka sig att göra är att skriva en fråga på Frågepanelen på kommunens webbplats samt överklaga kommunalt beslut.

Genom att ta del av de egna kommentarer som panelen lämnat på frågan är det är möjligt att dra en slutsats och säga att panelen verkar vilja föredra att delta och påverka genom enkla och snabba sätt snarare än inom den traditionella politiska organisationen. Medborgarpanelen i sig är givetvis ett exempel på en sådan påverkansform. Vissa kommenterar detta med att det främst handlar om tidsbrist – en person menar till exempel att tidsbristen gör att man inte hinner sätta sig in i hur man ska driva sin fråga och att det därmed blir svårt att vara med och påverka. En hel del lyfter fram att kommunens medborgarpanel är ett sätt att påverka det som händer lokalt.

”Så här är ett ypperligt sätt för varje invånare att visa att man bryr sig [...]”

”Försöker påverka genom medborgarpanelen, en internet baserad möjlighet är strålande för en karriärst”

⁷ Frågan ”politisk aktivitet i kommunen” användes av TEMO i en landsomfattande enkätundersökning om medborgarinflytande i 27 kommuner. Medel för de svarande i andra kommuner som på något sätt under de senaste två åren försökt påverka politiken i kommunen var 77 procent

⁸ Viktigt att komma ihåg är att förtroendevalda med uppdrag i kommunen inte får vara med i Medborgarpanelen.

Bland de svarande återfinns även ett par kritiska röster vad gäller upplevd brist på information om hur man påverkar.

”Då jag känner att jag är lite dålig insatt på vilka sätt jag idag kan vara med och förändra tycker jag inte att det är rätt att kritisera de som finns. För jag förstår efter att fyllt i denna enkät har jag missat många sätt att kunna påverka”

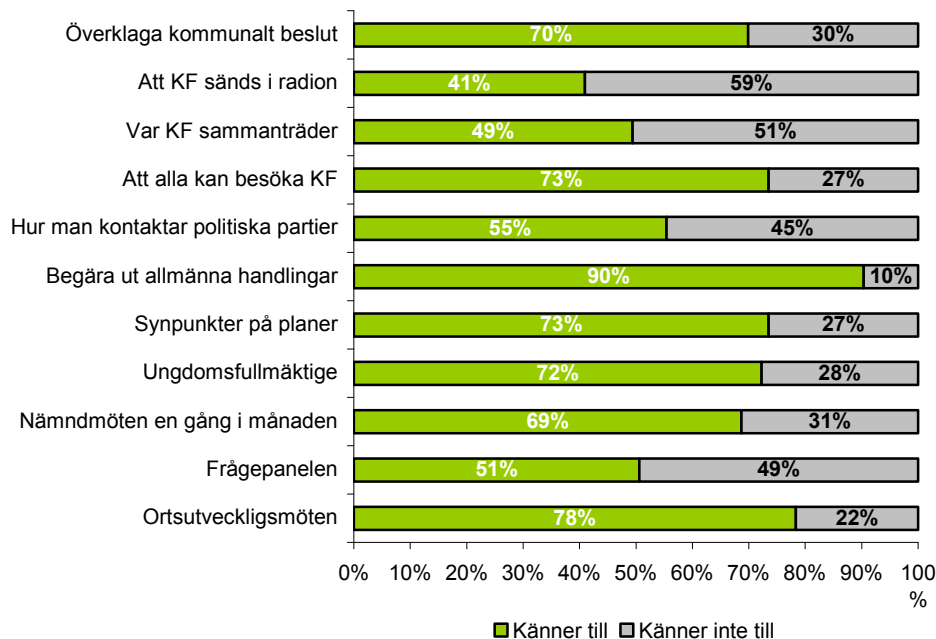
”Tycker att det är ganska tyst om var man ska ha åsikter”

Kännedom om demokratiska verktyg

Det finns som ovan framgår många sätt att påverka en kommun. Genom att fråga panelen om vilka demokratiska verktyg de känner till är det möjligt att få en ögonblicksbild vad gäller vart kommande framtida informationsinsatser bör riktas.

Panelens deltagare fick svara på om de känner till respektive inte känner till olika inflytandeinstrument. Nedan framgår figur 5, panelens kännedom om ett urval av kommunens demokratiska verktyg.

Figur 5. Kännedom om demokratiska verktyg. Procent.

Hela 90 procent känner till att man kan begära ut allmänna handlingar. En stor andel, 78 procent, känner till kommunens ortsutvecklingsmöten. En hel del personer har valt att kommentera ortsutvecklingsmötena:

”Det är bra med möjligheten att lyfta fram viktiga frågor på ortsutvecklingsmöten. Dock vill jag tillägga att det inte känns så sannolikt att man får sin åsikt tillgodosedd. Trots det tror jag att ortsutvecklingsmötena spelar en viktig roll där politiker kan få en uppfattning om vad de boende i området tycker”

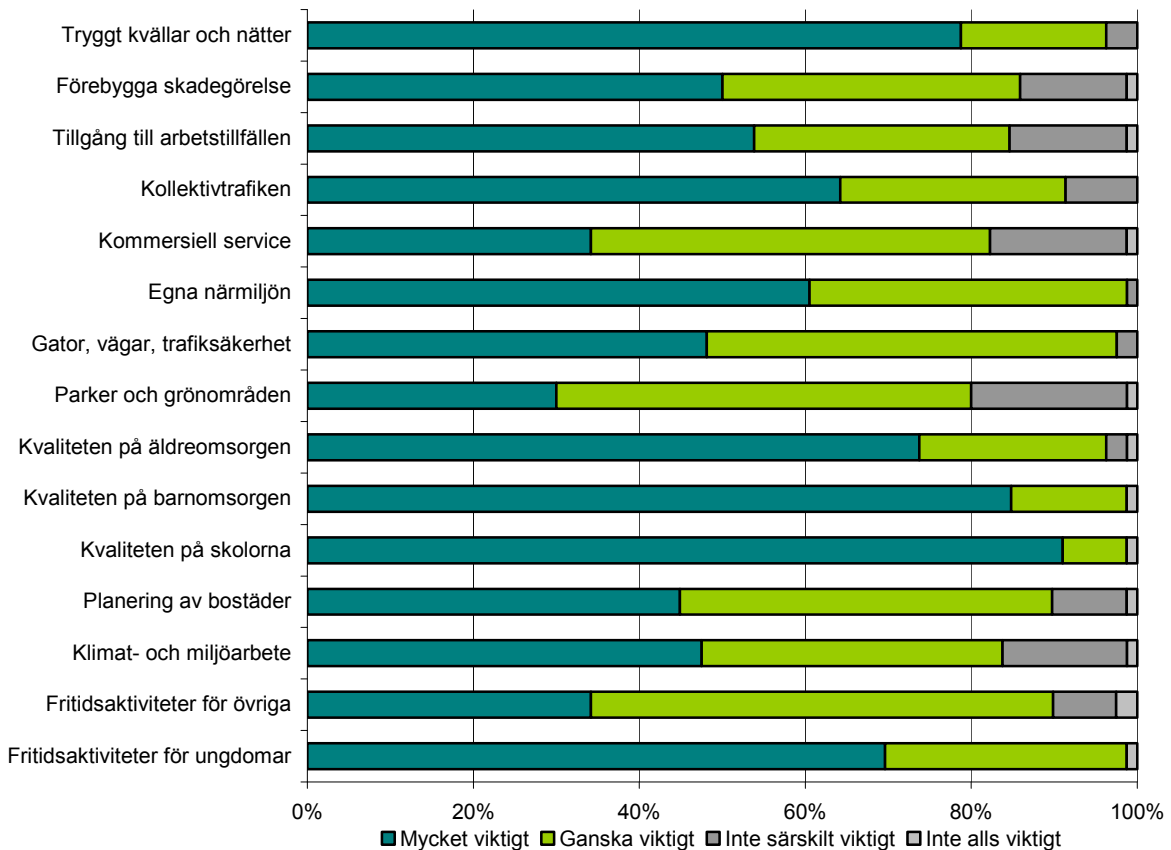
Någon kommenterar ortsutvecklingsmötena med att det kanske skulle kunna vara möjligt att utveckla mötena så att det under året fanns en särskild grupp inom varje ort som träffas några gånger och diskuterar bästa utvecklingen för orten och sedan presenterar sitt arbete på ortsutvecklingsmötet.

Endast 41 procent känner till att kommunfullmäktiges sammanträden sänds i radio och bara hälften vet var kommunfullmäktiges sammanträden sker. Hälften av de tillfrågade känner till kommunens frågepanel. Hur man får kontakt med de politiska partierna i Ale är också relativt okänt. Endast 55 procent känner till hur man gör. En majoritet känner till att det finns ett ungdomsfullmäktige, att man kan lämna synpunkter på översikts- och detaljplaner, att nämnderna sammanträder månatligen, att man kan överklaga kommunala beslut och att vem som helst får besöka kommunfullmäktigemötena.

Medborgarnas egen dagordning - Vad man vill påverka, och hur

Frågorna har tills nu varit ställda mot medborgarnas kännedom om olika inflytandeverktyg, hur de engagerar sig politiskt. En viktig fråga för att kunna utveckla demokratin i Ale är vilka frågor medborgarna vill engagera sig i och på vilket sätt man vill engagera sig. I figur 6 redovisas områden som panelen själva tycker är viktigt att påverka. Syftet med frågan är att få en uppfattning om vilka frågor som medborgarna prioriterar.

Figur 6. Vad medborgarpanelen prioriterar som viktigt att påverka. Procent

Panelen tycker att nästan samtliga uppräknade frågeområden är angelägna att delta i. Det är ingen som får särdeles lågt intresse. Panelen värdesätter att få möjlighet att påverka kvaliteten på skolor, barnomsorg, trygghetsfrågor, kvalitet på äldreomsorg samt utbudet av fritidsaktiviteter för ungdomar. Hela 88 procent anser att det är *mycket viktigt* att kunna påverka kvaliteten på skolorna.

Värt att notera är att vad avser samtliga omsorgsfrågor värdesätter en större andel kvinnor än män detta som mycket viktigt.

Det som panelen inte i samma utsträckning är intresserad av att vara med och påverka är: underhåll av parker och grönområden, utbud av kommersiell verksamhet och fritidsaktiviteter för övriga (ej ungdomar) samt klimat- och miljöarbetet i kommunen (den sistnämnda frågan visar att kvinnor i högre utsträckning anser att miljöarbetet är viktigt). Detta betyder inte med nödvändighet att medborgarna tycker att dessa frågor är ointressanta i sig, bara att de inte är lika intresserade av att vara med att påverka dem.

Förebyggande av skadegörelse, tillgång till arbetstillfällen och kollektivtrafiken hamnar någonstans i mitten av intressegraden. Noterbart är att frågor om gator, vägar, trafiksäkerhet samt frågor om egna hemmiljön anses av många vara en ganska viktig fråga. Detta skulle kunna tyda på att många anser det vara viktigt att detta fungerar som det ska, men inte är särskilt angelägna att själva engagera sig i frågorna.

Ett flertal kommenterar ett område som inte fanns med som svarsalternativ i enkäten: *budget- och kommunalskattefrågor*. Några vill ha mer att säga till om såväl skattesatser som den ekonomiska fördelningen inom kommunen, både geografiskt och inom verksamheter. ”Det skulle vara bra att kunna påverka kommunalskatten och hur man prioriterar vad saker får kosta och vilka saker som får kosta.”, menar en deltagare.

Andra förslag som några paneldeltagare presenterar är frågor som rör underhåll och planering av den fysiska miljön. Det kan exempelvis handla om sopsortering, vägar, stigar, friluftsområden och skyltar.

Hur vill man påverka?

Vad gäller frågan om *på vilket sätt* panelen vill vara med och påverka finns det en mycket tydlig tendens: först och främst vill man ha information (samtliga paneldeltagare svarade antingen ”stämmer helt och hållet” eller ”stämmer ganska bra” på ett påstående om att man vill ha information genom till exempel www.ale.se, tidningar och trycksaker.)

Det verkar också vara så att panelen inte bara vill överlåta beslutsfattandet till politiker (92 procent tar avstånd från påståendet ”jag vill inte vara med och bestämma, det överlåter jag till politikerna”).

”Jag skulle önska att politikerna skickade ut en del frågor på ”remiss” till allmänheten för att få med fler perspektiv och kanske mer kunskap och kännedom om konsekvenser innan man fattar beslut. [...] Då skulle man slippa ”det hade jag ingen aning om”-fenomenet.”

”Det vore bra om kommunen hade arbetsgrupper innan beslut. Arbetsgrupperna skulle innehålla ”invånare som lever och arbetar i verkligheten” med en ordförande tjänsteman [...]”

”Det behövs medborgarinflytandegrupper inom alla verksamhetsområden i kommunen [...]”

Panelen fick även ta ställning till frågan om på vilket sätt de skulle vilja vara med och påverka kommunen. Man fick svara på tre olika beslutandenivåer. Den första nivån handlade om medbestämmande (att gemensamt fatta beslut), den andra om samarbete (att vara med i en arbetsgrupp) och den tredje om att vara rådgivande (enkäter). Det är ingen större skillnad mellan svaren. Differensen är ytterst liten och svarsprocenten som instämmer (helt eller till viss del) hamnar runt 70 procent.

I samband med frågorna om beslutandenivåerna inkom det rikligt med kommentarer, allt ifrån mycket övergripande ämnen som samhällets uppbyggnad till mycket konkreta funderingar över detaljfrågor (detaljfrågorna har vidarebefordrats till berörd förvaltning). Två huvudspår i kommentarerna kan urskiljas. Den första handlar om frågor som utvecklar hur panelmedlemmarna ser på deltagandet. Det handlar bland annat om beslutsfattande folkomröstningar, direktdemokrati via Internet, förslag liknande det kommande servicedeklarationssystemet och motsvarande SCB:s Nöjd-Medborgar-Index (i syfte att kunna jämföra Ale mot andra kommuner). Bland kommentarerna nämns att politikerna måste komma ut mer bland folket, att man ska skapa fler arbetsgrupper och dialoger innan beslut, ”beredningsmöten” och ”remiss till allmänheten” samt uppföljning av dessa.

”Förnygra kommunfullmäktige och minska antalet personer i kommunfullmäktige. Speakers corner på Ale torg. Politikerna måste ut på fältet mycket mera och stå upp för sina beslut”

Flera kommenterar att Medborgarpanelen är ett bra verktyg för att kunna nå inflytande.

”Idealet vore om flera grupper liknade denna skapades, med personer av alla åldrar och kön i från hela kommunen och deltog i en sorts folkomröstningar om beslut som fullmäktige skall fatta. Då skulle kommunfullmäktige snabbt se om dom har ett folkligt stöd bakom sina beslut.”

Det andra huvudspåret handlar om ortsutvecklingsmötena. Som ovan presenterats tycker de flesta att idén är mycket god, men att mötena inte fungerar så bra i praktiken och att det därför är nödvändigt att utveckla dem.

”Ortsutv.möten kunde ha blivit en fin kanal, men mötesledningen är ju likgiltig och avvisande.”

”Medborgarpanelen etc. Bara man har ett tillräckligt engagemang, intresse och drivkraft så finns möjligheter [att påverka, förf. anm.]”

”Det är bra med möjligheten att lyfta fram viktiga frågor på ortsutvecklingsmötena. Dock vill jag tillägga att det inte känns så sannolikt att man får sin åsikt tillgodosedd. Trots det tror jag att mötena spelar en viktig roll där politiker kan få en uppfattning om vad de boende i resp område tycker. Det är också mycket viktigt att man får någon form av svar på de frågor man skickat in i förväg till ortsutvecklingsmötet. Annars får man ju inte svar förrän om ett halvår....”

Förtroende för politiker och möjlighet att själv påverka

Panelen fick även ge uttryck för sin syn på kommunpolitiken i Ale. Panelens deltagare fick ta ställning till tre påståenden:

- 1) politiker gör goda avvägningar mellan olika intressen i kommunen,
- 2) politikerna lyssnar på medborgarnas synpunkter, och
- 3) politikern är ärligt intresserade det allmänna bästa.

Detta är av allt att döma en svår fråga att svara på och därmed är det svårt att tolka resultatet. Vid tolkningen av svaren på denna fråga är det i enlighet med detta viktigt att understryka att en stor del av panelen valde alternativet ”vet ej” till de tre påståendena. Ingen instämde helt och hållet i det första påståendet, en person instämde helt och hållet i den andra medan 6 procent gjorde det i det tredje påståendet. Drygt en av fyra saknar tydlig uppfattning till vart och ett av påståendena, något som föder en rad frågor. Kanske har frågan varit luddigt formulerad eller så saknar panelen helt enkelt kunskap om den förtroendevalde politikern och dennes arbete och funktion?⁹

Tabell 2. Förtroende för politiken i Ale och deltagande kommuner i Temounderökning 2004. Procent.

	Stämmer (Ale)	Stämmer inte (Ale)	Stämmer (Sverige)	Stämmer inte (Sverige)
Politikerna gör goda avvägningar mellan olika intressen i kommunen	28	46	31	43
Politikerna lyssnar på de synpunkter som medborgare för fram	29	42	28	46
Politikerna är ärligt intresserade av vårt allmänna bästa	37	35	34	39

Tittar man på de i panelen som hade en uppfattning kring de tre påståendena, kan det konstateras att 46 procent uppfattar att politiken inte gör goda avvägningar mellan olika intressen i Ale kommun. Mer uppmuntrande är möjligtvis att drygt en tredjedel anser att de förtroendevalda har goda avsikter och är uppriktigt intresserade av kommunens allmänna bästa. Skepsisen lyser igenom då 42 procent anser att politikerna inte lyssnar på de synpunkter som medborgarna för fram.

Svaren på denna fråga kan jämföras med medelvärdet för 27 svenska kommuner som medverkade i en demokratiundersökning 2004¹⁰. Siffrorna visar att Ale ligger väldigt nära snittet för de deltagande kommunerna.

Många ställer sig negativa till påståendena och avger utförliga svar som snarare vittnar om en skepsis till den förtroendevalde, dennes arbete och avsikter. Många svarande ger uttryck för uppgivenhet och tvivel ”[...] tillfällen till påverkan finns. Jag är dock osäker på om denna påverkan gör någon skillnad/ger resultat”.

⁹ I rapporten har de två svarsalternativen ”stämmer ganska bra” och ”stämmer helt och hållet” slagits samman till kategorin ”stämmer”. På motsvarande sätt har formulärets två alternativ ”stämmer ganska dåligt” och ”stämmer inte alls” slagits samman till kategorin ”stämmer inte”.

¹⁰ En jämförelse från 27 svenska kommuner som undersökt medborgarnas syn på sitt inflytande i politiken.

”Teoretiskt har jag samma möjlighet som alla andra i en demokrati men om den verkliga möjligheten att påverka finns när det gäller en för mig angelägen fråga, vet jag inte. Ibland har jag en känsla av att det inte är någon idé att göra sin röst hörd för beslut är redan fattade när jag får kännedom om en fråga.”

Det är dock inte bara kritik som riktas mot politikerna: ”Har skrivit ett direkt mail och fick till ett möte med kommunpolitiker. Mycket bra mottagande”. En annan person reflekterar över helheten:

”Då jag känner att jag är lite dålig insatt på vilka sätt jag idag kan vara med och förändra tycker jag inte att det är rätt att kritisera de som finns. För jag förstår efter att fyllt i denna enkät har jag missat många sätt att kunna påverka”.

Medborgarpanelens deltagare framhåller att det idag är möjligt att delta, men att det är lite tveksamt om man kan nå något egentligt inflytande: ”Vad är synpunkterna värda?”, frågar sig en deltagare. En annan menar att politikerna måste fatta beslut efter vad medborgarna prioriterar, inte vad politikerna tror att medborgarna prioriterar. Flera menar att politikerna måste börja lyssna, men också svara på frågor från medborgarna.

Panelen fick också besvara en fråga om de anser sig ha möjlighet att påverka livet i Ale. 63 procent svarade jakande. Frågan ger ett stort tolkningsutrymme och utan jämförelser med annat material är det svårt att med precision uttala sig om det är högt eller lågt. En intressant aspekt framträder om man undersöker hur kvinnor och män svarat på frågan. 69 procent av männen anser att de har möjlighet att påverka, medan 55 procent av kvinnorna anser samma sak.

Några personer kommenterar att det behövs mer information om hur man påverkar samt information om viktiga frågor före besluten fattas (helst på www.ale.se och i Ale-kuriren). En person skriver:

”Förtydliga för kommuninvånarna vilka möjligheter man faktiskt har att påverka, vad som händer när man påverkar genom en viss kanal och hur de olika kanalerna fungerar. Jag tror även det är viktigt med uppföljning. Har man lämnat ett förslag skall det gå att följa vem som tar hand om en sakfråga och vilket beslut som fattas om den, ytterligare möjligheter att gå vidare.”

Diskussion

Hur ska man tolka resultaten där medborgarpanelen besvarat frågor om hur de uppfattar demokratin i Ale kommun? Det är viktigt att komma ihåg att enkäten inte är representativ för hela befolkningen (Ales kommuns samtliga invånare) och därför inte kan användas som argument av typen: ”alla medborgare i Ale kommun tycker att”. Å andra sidan lyfter enkäten upp attityder och inställningar som med ganska hög sannolikhet en hel del personer inom kommunen har. Man bör alltså lyssna och ta till sig resultaten av enkäten och använda sig av dessa för inspiration och motivation till förändring. I den strategiska planen för Ale kommun framhålls att det är alebornas egna behov som ska vara vägledande för utvecklingen i kommunen. I arbetet med att lyckas med detta uttrycks att kommunen ska använda sig av såväl existerande former som nya idéer för delaktighet.

”Demokrati ska beaktas vid alla beslutsprocesser och på alla nivåer i organisationen [...] Det demokratiska perspektivet förutsätter öppenhet, dialog och information på alla nivåer och att både befintliga och nya vägar för kommunikation provas och utvecklas. [...] Såväl dagens former som nya idéer för delaktighet och demokratisk medverkan i samhällsutvecklingen ska bejakas.

Medborgarpanelen har besvarat frågor om hur de uppfattar inflytandet i Ale kommun och bland annat pekat ut frågor som de tycker är viktiga att påverka. Rapporten visar upp en del förbättringsområden, men även att det finns en stor potential i Ale. Det finns engagemang och vilja att vara med och påverka olika frågor som berör samhällsutvecklingen och den lokala politiken. Det är förhållandevis få som inte använt sig av de någon av de påverkansformer som kommunen erbjuder, men ändå kan kännedomen bland medborgarna om de demokratiska instrumenten kommunen erbjuder förbättras.

Tjänstemän och förtroendevalda kan ha en egen uppfattning om att det finns olika sätt att påverka kommunens verksamhet. Dessa verktyg måste dock vara kända bland medborgarna, annars är de verkningslösa. I en tid med minskande valdeltagande, färre partimedlemmar och minskat intresse för traditionellt politiskt arbete behöver kommunen, på ett aktivt sätt, se till att medborgarna har goda förutsättningar till delaktighet. Här finns arbete att göra. Att utveckla arbetet med att nå ut med informationen är en lösning på problemet. Genom att nå ut med information på ett bättre sätt, än vad som är fallet idag, kan man genom enkla medel komma tillrätta med att till exempel få kännertill att kommunfullmäktige har radiosändningar, var kommunfullmäktige sammanträder och att det finns en frågepanel på kommunens webbplats. Panelen känner inte till hur man får kontakt med politiska partier i Ale. Här finns det informationsinsatser att göra. Informationsspridning är dock inte den enda lösningen.

Medborgarna i panelen vill att kommunen förtydligar hur man ska göra för att påverka och efterfrågar speciella arbetsgrupper där man kan diskutera samhällets utveckling. Ortsutvecklingsmötena hyllas som form men resultatet av dessa möten ogillas. Kanske vore det möjligt att i framtiden skicka in förslag till kommunen via SMS eller utveckla mötena så att det under året fanns en särskild grupp inom varje ort som träffas några gånger och diskuterar den bästa utvecklingen för orten och sedan presenterar sitt arbete på orutsutvecklingsmötet?

Vad gäller frågan om förtroende för politikerna och för det politiska systemet är det många, ungefär hälften av de svarande i panelen, som inte instämmer i påståendet att politikerna gör goda avvägningar mellan olika intressen i kommunen. Resultatet visar på en spriden misstro mot politiker som i förlängningen skulle kunna medföra att partierna i Ale får problem med

rekrytering till de kommunala förtroendeuppdragen. Panelens förtroende för kommunpolitikerna i Ale harmonierar med snittet i Sverige.

Om medborgarna saknar kunskap om de inflytandeverktyg som finns är det kanske inte så underligt att misstron mot politiken ökar. Det är inte bara medborgarna som ska kunna nå fram till politiken och påverka besluten. Det finns också ett ansvar för kommunens förtroendevalda att informera medborgarna om varför de avser att fatta vissa beslut och varför de gör vissa prioriteringar.

Tjänstemän och förtroendevalda inom kommunen måste få en ökad kännedom om varifrån medborgarna utgår. Hur mycket känner medborgarna till? En förutsättning för att påverka är att man känner till vilka möjligheterna är. Om medborgarna inte vet hur de ska göra för att påverka kommunen saknas grunden till förmågan att nå inflytande. Att skapa nya inflytandeverktyg, utan verklighetsförankrad vetskap om medborgarnas upplevda behov, är inte lösningen på problemet. Om man ska skapa nya instrument vill panelen att kommunen använder sig av enkla och snabba instrument. Någon kommenterar Medborgarpanelen såhär. ”Så här är ett ypperligt sätt för varje invånare att visa att man bryr sig [...]”

Vad gäller frågorna om kännedom om demokratiska instrument, politisk aktivitet och liknande tycks kvinnor i större utsträckning än män vara villiga att engagera sig, men samtidigt är kvinnornas egen upplevelse att de har mindre möjlighet att påverka livet. Panelen fick besvara en fråga om de anser sig ha möjlighet att påverka livet i Ale och 69 procent av männen anser att de har möjlighet att påverka, medan 55 procent av kvinnorna anser samma sak.

Rapporten visar att människor i Ale vill vara med och påverka men inte sorteras in i på förhand givna fack. Medborgarna ställer krav på att få vara delaktiga, ha inflytande och vara medskapande. Detta ställer stora krav på en kommun. Det gäller bland annat att övergripande bestämma sig för hur man hanterar det faktum att pensionärer och unga är inte deltar och kommunicerar med kommunen på samma sätt.

Sammanfattningsvis kan sägas att medborgarpanelens deltagare vill vara med och påverka, att en hel del människor kan tänka sig att engagera sig politiskt, men att det kanske krävs något nytt angreppssätt för att få med olika gruppers behov. Dessa personer utgör en jätteresurs. Hur ska kommunen möta detta? Kanske är det möjligt att utveckla medborgarpanelen på något sätt? Kanske ska man besluta att alla nämnder har ett öppet möte per år? Nya, digitala och alternativa mötesplatser för samtal och dialog om politiska frågor efterfrågas. Kanske ska man utveckla något nytt inflytandeverktyg? Hur ser beredskapen ut när paneldeltagarna uttrycker en vilja att ta politiska uppdrag och/eller att engagera sig politiskt? Hur ska kommunens webbplats utvecklas? Kanske ska man utveckla en demokratifilm och lägga upp på hemsidan? Kanske ska man starta studiecirkel om hur man påverkar kommunen? Vilken väg man än väljer gäller det att under processen fram till målet ha en kontinuerlig och proaktiv dialog med medborgarna.

Inför nästa panel

Nu fortsätter arbetet med medborgarpanelen och efter det att resultatet av denna enkät om demokratin i Ale kommun presenterats för politiker och tjänstemän påbörjas förberedelser för nästa panel som beräknas komma ut under mars-april 2009.

—